

Ko. 1. 1610. 2. 2023. MM

Najwyższa Izba Kontroli
02-056 Warszawa
ul. Filtrowa 57

Warszawa, 2023-10-31

Kuratorium Oświaty w Gorzowie
Wielkopolskim
66-400 Gorzów Wielkopolski
ul. Kazimierza Jagiellończyka 10

Pismo ogólne - wystąpienie pokontrolne NIK

Pismo ogólne - wystąpienie pokontrolne NIK

Delegatura NIK w Zielonej Górze przekazuje w załączeniu wystąpienie pokontrolne.

Załączniki:

1. WP23082 Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp..pdf

Dokument został podpisany, aby go zweryfikować należy
użyć oprogramowania do weryfikacji podpisu
Data złożenia podpisu: 2023-10-31T09:36:53.064Z
Podpis elektroniczny

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.13.01.2023

Pani Ewa Rawa
Lubuski Kurator Oświaty
Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp.
ul. Kazimierza Jagiellończyka 10
66-400 Gorzów Wielkopolski

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/082 – Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39
lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. (dalej jako: <i>Kuratorium</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Rawa, Lubuski Kurator Oświaty (dalej jako: <i>LKO</i> lub <i>Kurator</i>) od 14 marca 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja nadzoru pedagogicznego. 2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 września 2021 r. do 31 sierpnia 2023 r. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych, związane z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ (dalej jako: <i>ustawa o NIK</i>).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontrolerzy	1. Andrzej Misa, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LZG/80/2023 z 22 września 2023 r. 2. Cezary Romanczenko, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienia do przeprowadzenia kontroli nr LZG/86/2023 z 19 października 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Kuratorium w zakresie objętym kontrolą.

Kurator podejmował właściwe działania organizacyjne w celu zapewnienia warunków do wykonywania nadzoru pedagogicznego, a pracownicy Kuratorium odpowiadający za realizację zadań z tego zakresu posiadali odpowiednie kwalifikacje. Kurator prawidłowo oraz terminowo publikował plany nadzoru pedagogicznego. Stwierdzona nieprawidłowość polegająca na aktualizacji ze zwłoką planów dostosowanych do wprowadzonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zmian, nie miała istotnego wpływu na ocenę kontrolowanej działalności Kuratorium w badanym obszarze.

NIK pozytywnie ocenia sporządzenie i realizację z inicjatywy Kuratora programów adresowanych do szkół podstawowych województwa lubuskiego, mających na celu poprawę efektów kształcenia, w których nacisk postawiono głównie na wspomaganie dyrektorów szkół podstawowych w zakresie sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli. Między innymi w ramach ww. programów, Kurator wspomagał szkoły, organizując konferencje i narady, a także aktywnie współpracując z ich organami

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

prowadzącymi, przedstawiając analizy wyników egzaminacyjnych oraz omawiając możliwe sposoby ich poprawy. Większość szkół realizująca *plan szkolnych działań naprawczych* albo *program poprawy efektywności kształcenia* osiągała lepsze wyniki egzaminacyjne niż w roku sprzed jego wdrożenia. I tak, w roku 2022, spośród 124 szkół podstawowych z niskimi staninami, realizujących *plan szkolnych działań naprawczych* 53,2% szkół uzyskało wyniki plasujące je w staninach wyższych niż niskie (1-3) lub poprawiło swój wynik z jednego lub dwóch przedmiotów, ale pozostało w grupie szkół z co najmniej jednym staninem niskim, 24,2% szkół nie odnotowało zmiany, a 22,6% – uzyskało gorsze wyniki niż przed rokiem. Natomiast spośród 45 szkół podstawowych realizujących *programy poprawy efektywności kształcenia* w 2023 r. progres lub częściowy progres osiągnęło 69% szkół, w przypadku 13% szkół wyniki staninowe nie odbiegały od wyników ubiegłorocznych, a regres, bądź częściowy regres odnotowano w przypadku 18% szkół.

Pomimo jednak realizacji ww. programów, średnie wyniki szkół podstawowych z egzaminu ósmoklasisty w skali województwa (od roku 2020 do 2023) nie uległy znaczącej poprawie.

Kurator w okresie objętym kontrolą wykonał w pełnym zakresie plany nadzoru pedagogicznego, przeprowadzał kontrole planowe, a także kontrole podjęte w trybie działań doraźnych zgodnie z wymogami ustawowymi oraz rzetelnie i terminowo sporządzał wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez LKO.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Organizacja nadzoru pedagogicznego.

1.1. Kuratorium zapewniło warunki organizacyjne umożliwiające realizację nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach podstawowych.

W Regulaminie organizacyjnym³ Kuratorium wyodrębniono Wydział Nadzoru Pedagogicznego, w skład którego wchodziły delegatura Kuratorium w Zielonej Górze oraz terenowe zespoły wizytatorów w Międzyzreczu, Sulęcinie i Żarach. Do zadań ww. komórki organizacyjnej przypisano pełnienie nadzoru pedagogicznego (np.: opracowywanie planu nadzoru pedagogicznego, obserwowanie, analizowanie i ocenianie przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej udzielanie pomocy szkołom i placówkom, a także nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, inspirowanie nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przeprowadzanie kontroli przewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego oraz w trybie działań doraźnych itp.) oraz wspomaganie szkół i placówek (m.in. poprzez organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek, przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty itp.).

(akta kontroli str. 57-62)

Jak wynika z opisów stanowisk oraz zakresów czynności służbowych, zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego, polegające m.in. na prowadzeniu w szkołach działań kontrolnych, działań obejmujących zbieranie i analizę informacji o działalności szkoły, wspomaganie szkół, a także inspirowaniu i intensyfikowaniu w szkołach procesów służących poprawie i doskonaleniu ich pracy przypisano wszystkim pracownikom Wydziału Nadzoru Pedagogicznego. W okresie objętym kontrolą zadania w powyższym zakresie były faktycznie realizowane przez:

³ Zarządzenie Nr 486/2017 Lubuskiego Kuratora Oświaty z dnia 7 grudnia 2017 r.

- 15 wizytatorów według stanu na 1 września 2021 r. (spośród 23 wizytatorów zatrudnionych w ww. Wydziale),
- po 17 wizytatorów według stanu na 31 sierpnia 2022 i 2023 r. (spośród 24 wizytatorów zatrudnionych w ww. Wydziale).

(akta kontroli str. 3-5, 7-13)

W niżej wymienionych latach szkolnych nadzorowi pedagogicznemu Kuratora w województwie lubuskim podlegały:

- w 2020/21 – łącznie 1353 jednostki (w tym m.in. 326 publicznych szkół podstawowych),
- w 2021/22 – łącznie 1343 jednostki (w tym m.in. 323 publiczne szkoły podstawowe),
- w 2022/23 – łącznie 1351 jednostek (w tym m.in. 321 publicznych szkół podstawowych).

(akta kontroli str. 25-26)

W szkołach podstawowych przeprowadzono:

- w roku szkolnym 2021/2022 – łącznie 180⁴ kontroli planowych oraz kontroli podjętych w trybie działań doraźnych,
- w roku szkolnym 2022/2023 – łącznie 166⁵ kontroli planowych oraz kontroli podjętych w trybie działań doraźnych.

Ponadto, w każdym ww. roku szkolnym, wszystkie publiczne szkoły podstawowe zostały objęte nadzorem pedagogicznym Kuratora w formie wspomagania.

(akta kontroli str. 25-26, 179-267, 276-429)

1.2. Zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego (według stanu na 31 sierpnia 2022 i 2023 r.) były realizowane przez 24 wizytatorów i starszych wizytatorów zatrudnionych w Kuratorium oraz dwóch dyrektorów, tj. Wydziału Nadzoru Pedagogicznego oraz Delegatury w Zielonej Górze. Natomiast, według stanu na 1 września 2021 r., zadania te były realizowane przez 23 pracowników Kuratorium⁶ oraz dwóch ww. dyrektorów.

Na podstawie analizy dokumentacji kadrowej sześciu pracowników Kuratorium realizujących ww. zadania ustalono, że wszyscy spełniali wymagania kwalifikacyjne określone w § 29 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁷ (dalej jako: *rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego*).

Badanie dokumentacji sześciu wybranych pracowników wykonujących zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego wykazało że w każdym przypadku, na dzień podjęcia pracy jako wizytator, spełnione zostały wymagania kwalifikacyjne określone w § 29 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 3-6)

1.3. Na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 Kurator sporządził plany nadzoru pedagogicznego zgodnie z § 20 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. z uwzględnieniem wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym oraz podstawowych kierunków realizacji

⁴ Tj.: 3 kontrole planowe, 177 kontroli podjętych w trybie działań doraźnych, w tym 62 kontrole w ramach Programu LKO.

⁵ Tj.: 31 kontroli planowych, 135 kontroli podjętych w trybie działań doraźnych, w tym 45 kontroli w ramach Programu działań LKO (art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe).

⁶ W tym czasie trwał nabór w związku z wolnym stanowiskiem wizytatora w Gorzowie Wlkp.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1551, ze zm.

polityki oświatowej państwa (ponadto w planie na rok 2022/2023 zamieszczono dodatkowo terminy przeprowadzenia kontroli w ramach poszczególnych tematyk).

W pierwotnym planie na rok szkolny 2021/2022 ujęto kontrole 25 publicznych szkół podstawowych⁸, jednak w związku z pismem MEiN w sprawie zmian w kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz zmian dotyczących zakresu zadań z nadzoru pedagogicznego dla kuratorów skreślone zostały zadania w ramach, których planowano przeprowadzić kontrole w ww. szkołach podstawowych.

W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 ujęto natomiast kontrole planowe w 31 publicznych szkołach podstawowych w ramach tematyk: „Zgodność z przepisami prawa zwiększenia dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych” (15 publicznych szkół podstawowych), oraz „Przyjmowanie do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw” (16 publicznych szkół podstawowych).

Plany zostały podane do publicznej wiadomości przez zamieszczenie na stronie internetowej Kuratorium w terminie wynikającym z § 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. do końca sierpnia 2022 i 2023 r.⁹

(akta kontroli str. 25-26, 32-42)

1.4. Jak wynika z wyjaśnień Kuratora, zadania w zakresie nadzoru pedagogicznego planowane były przez Kuratora na podstawie wniosków z nadzoru pedagogicznego z poprzednich lat, podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa, analiz wyników egzaminów zewnętrznych, wniosków z analiz i opracowań własnych, wyników i wniosków z kontroli prowadzonych przez organy prowadzące szkoły oraz z uwzględnieniem skarg i wniosków wpływających do Kuratorium. Najważniejsze zadania nadzoru pedagogicznego określał *Plan nadzoru pedagogicznego Lubuskiego Kuratora Oświaty*, który opracowywano corocznie i publikowano na stronie internetowej kuratorium do 31 sierpnia każdego roku. Przy opracowaniu *Planu nadzoru pedagogicznego LKO*, oprócz elementów wskazanych wyżej, uwzględniano *Założenia do opracowania planu nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty na dany rok szkolny*, określane corocznie w pismach MEiN.

(akta kontroli str. 14-24)

W planach nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 oprócz tematów wynikających z kierunków i wytycznych ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania nie uwzględniano zagadnień odnoszących się do przebiegu procesów kształcenia i wychowania, efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, innej działalności statutowej szkoły podstawowej (w tym stosowanych metod oraz form nauczania, kwestii doskonalenia zawodowego nauczycieli, organizacji nadzoru pedagogicznego przez dyrektorów szkół podstawowych). Powyższe zagadnienia ujęte natomiast zostały w planie nadzoru na rok szkolny 2020/2021 w ramach 20 ewaluacji zewnętrznych, tj. dwunastu ewaluacji

⁸ Tj. w ramach tematów: 1/ Przyjmowanie do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (16 publicznych szkół podstawowych), 2/ Zgodność z prawem procesu rekrutacji, przyjmowania i przenoszenia uczniów do innej szkoły w latach 2019-2021 oraz arkuszy organizacji pracy (9 publicznych szkół podstawowych).

⁹ Tj. odpowiednio 31 sierpnia 2021 r. i 30 sierpnia 2022 r.

problemowych w zakresie wymagań ustalonych przez Ministra Edukacji Narodowej¹⁰ oraz ośmiu w zakresie ustalonym przez LKO. Zostały one również ujęte w planach pracy Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium na poszczególne lata szkolne objęte kontrolą.

(akta kontroli str. 25-26, 32-44, 145-178)

1.5. Zgodnie z § 20 ust. 4 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, w przypadku wprowadzenia przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w trakcie roku szkolnego zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznych i poleceniach, o których mowa w art. 60 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy, kurator oświaty niezwłocznie dostosowuje plan nadzoru pedagogicznego, o którym mowa w ust. 1, do tych zmian i podaje go do publicznej wiadomości przez zamieszczenie na stronie internetowej kuratorium oświaty.

Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 zostały określone przez Ministra Edukacji i Nauki odpowiednio:

- ✓ pismem Nr DKO-WNP.4092.46.2021.DB z 8 lipca 2021 r. (zmienione pismem Nr DKO-WNP.4092.46.2021.DB z 28 marca 2022 r.),
- ✓ pismem Nr DKO.WNP.4092.75.2022.DB z 8 lipca 2022 r. (zmienione pismem Nr DKOPP-WNP.4092.56.2022.DB z 30 listopada 2022 r.).

Kurator dostosował plany nadzoru pedagogicznego do zmian wprowadzonych przez ww. Ministra, sporządzając stosowne aneksy odpowiednio: 1 czerwca 2022 r. (tj. 64 dni od pisma zmieniającego kierunki realizacji polityki oświatowej) oraz 20 lutego 2023 r. (tj. 82 dni od pisma zmieniającego kierunki realizacji polityki oświatowej). Zamieszczenie zmian planu na stronie internetowej Kuratorium nastąpiło odpowiednio 2 czerwca 2022 r. oraz 20 lutego 2023 r.

(akta kontroli str. 32-43)

1.6. W okresie objętym kontrolą w planach nadzoru pedagogicznego nie ujęto zadań doradczo-wspierających dotyczących poprawy warunków i jakości nauczania oraz efektów kształcenia. Zadania takie zostały natomiast ujęte w planach pracy Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium. Wynikały one również z wniosków i rekomendacji wynikających z analizy realizacji kolejnych edycji programów LKO mających na celu poprawę efektów kształcenia mierzonych wynikiem egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty w szkołach podstawowych województwa lubuskiego.

Przy tworzeniu planów nadzoru pedagogicznego uwzględniane były wyniki sprawowanego nadzoru, kontroli planowych oraz kontroli podjętych w trybie działań doraźnych, a także:

- ✓ wewnętrzne badania prowadzone przez wizytatorów Kuratorium, które dotyczyły wybranych zagadnień związanych z realizacją działań wychowawczych i dydaktycznych (np. badania dotyczące uzależnień),
- ✓ wyniki egzaminów ósmoklasisty (średni wynik uzyskany na egzaminie, wyniki staninowe), egzaminów maturalnych, egzaminów zawodowych publikowane na stronach internetowych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej oraz Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Wobec dyrektorów publicznych szkół podstawowych Kurator podejmował działania przede wszystkim w ramach Programu LKO *Wspomaganie szkół podstawowych w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia w szkole podstawowej* w latach szkolnych 2018-2022 (dalej jako: *Program LKO 2018-2022*) oraz *Programu działań LKO w ramach sprawowanego nadzoru*

¹⁰ Do 31 grudnia 2020 r. – Minister Edukacji Narodowej, od 1 stycznia 2021 r. – Minister Edukacji i Nauki.

pedagogicznego w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli, ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego w roku szkolnym 2022/2023 (dalej jako: Program działań LKO 2022/2023). Powyższe działania polegały m. in. na opracowaniu i realizacji Planu działań szkoły na dany rok szkolny lub Planu szkolnych działań naprawczych na dany rok szkolny – do roku szkolnego 2021/2022, a od roku szkolnego 2022/2023 – na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe – programu poprawy efektywności kształcenia).

Z posiadanej przez Kuratorium dokumentacji wynikało, że w planach nadzoru nie uwzględniono, co prawda zagadnień związanych z ocenianiem procesu kształcenia, wychowania i opieki oraz efektów działalności dydaktycznej. Jednak planując kontrole w określonych szkołach brano pod uwagę wyniki analiz pracy szkół w zakresie organizacji procesu kształcenia i wychowania oraz wyników uzyskiwanych z egzaminów zewnętrznych. LKO tworzył plany nadzoru pedagogicznego w ramach wytycznych MEiN.

(akta kontroli str. 32-42, 44, 99-104, 179-267)

W okresie od 1 września 2021 r. do 31 sierpnia 2023 r. LKO dokonał 77 ocen pracy dyrektorów publicznych szkół podstawowych w województwie lubuskim¹¹. We wszystkich przypadkach składającymi wnioski do LKO byli dyrektorzy szkół. Kurator w 57 przypadkach wystawił oceny wyróżniające, a w 17 przypadkach oceny bardzo dobre. W trzech przypadkach stwierdzono brak porozumienia pomiędzy LKO jako organem sprawującym nadzór pedagogiczny, a organem prowadzącym szkołę w sprawie wysokości stopnia oceny pracy dyrektora¹², określonego w art. 6a ust. 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹³.

(akta kontroli str. 268-273)

Kurator odniósł się do możliwości uwzględnienia kryterium oceny efektów kształcenia przy ocenie pracy dyrektorów, wyjaśniając, że dokonując ocen pracy dyrektorów, stosuje zakres oraz obowiązkowe kryteria, o których mowa w § 9 i 11 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia w sprawie oceny pracy nauczycieli. Obowiązkowe kryteria oceny pracy dyrektora szkoły dotyczą m.in.: tworzenia warunków do realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz zapewnienia uczniom i nauczycielom bezpieczeństwa w czasie zajęć organizowanych przez szkołę, sprawowania nadzoru pedagogicznego, wdrażania działań zapewniających podnoszenie jakości pracy szkoły, organizowania dla uczniów pomocy psychologiczno-pedagogicznej, podejmowania działań mających na celu wspieranie rozwoju uczniów, wspieranie nauczycieli w rozwoju i doskonaleniu zawodowym. W związku z tym, uwzględnienie ww. kryterium przy ocenie pracy dyrektorów według LKO nie jest konieczne.

¹¹ Na podstawie art. 6a ust. 1f ustawy Karta Nauczyciela oraz przepisów wykonawczych, tj. rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 sierpnia 2022 r. w sprawie oceny pracy nauczycieli (Dz.U. z 2022 r. poz. 1822), dalej: *rozporządzenie w sprawie oceny pracy nauczycieli*.

¹² Zgodnie z obowiązującą w Kuratorium procedurą postępowania w sprawie ustalania oceny pracy dyrektora szkoły lub placówki, ocen częściowych pracy dyrektora szkoły dokonywali LKO i organ prowadzący szkołę na podstawie ustalonego stopnia realizacji obowiązków, o których mowa w § 11 ust. 1 rozporządzenia w sprawie oceny pracy nauczycieli: 1) LKO – w zakresie kryteriów oceny pracy, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 6, 10 i 11 oraz ust. 2 i 3 ww. rozporządzenia, 2) organ prowadzący szkołę – w zakresie kryteriów oceny pracy, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 15 i 16 ww. rozporządzenia; 3) LKO w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę – w zakresie kryteriów oceny pracy, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 1-5, 7-9 i 12-14 ww. rozporządzenia. W przypadku braku porozumienia z organem prowadzącym szkołę w sprawie oceny pracy dyrektora, LKO zawiadamiał dyrektora o zakończeniu postępowania prowadzonego w sprawie dokonania oceny jego pracy.

¹³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1762, ze zm.

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Kurator dostosował, co prawda plany nadzoru pedagogicznego do zmian wprowadzonych przez Ministra Edukacji i Nauki w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznych i poleceniach, o których mowa w art. 60 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy Prawo oświatowe, nie uczynił jednak tego niezwłocznie, wbrew § 20 ust. 4 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

Dostosowanie i opublikowanie planów nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 na stronie internetowej Kuratorium nastąpiło odpowiednio 1 i 2 czerwca 2022 r. (tj. 64 i 65 dni od pisma zmieniającego kierunki realizacji polityki oświatowej) oraz 20 lutego 2023 r. (tj. 82 dni od pisma zmieniającego kierunki realizacji polityki oświatowej).

Kurator, odnosząc się do powyższego wyjaśnił, że: „Corocznie, przy opracowaniu planu nadzoru pedagogicznego Lubuskiego Kuratora Oświaty oprócz wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym, uwzględnia się podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa oraz założenia do opracowania planu nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty na dany rok szkolny, określone każdego roku w pismach Ministra Edukacji i Nauki, kierowanych do kuratorów oświaty. Ponieważ plan nadzoru pedagogicznego na kolejny rok szkolny w zakresie rodzaju i liczby szkół i placówek wskazywanych do kontroli planowych opracowuje się na podstawie danych z systemu informacji oświatowej na koniec mijającego roku szkolnego, zawsze przewiduje się zmiany w planie nadzoru w ww. zakresie spowodowane zmianami w funkcjonowaniu szkół i placówek. (...)”

W każdym przypadku wprowadzania zmian w planie nadzoru pedagogicznego, są one konsultowane telefonicznie z głównym wizytatorem Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych MEiN koordynującym opracowanie planów nadzoru pedagogicznego oraz sprawozdań z ich realizacji. W wyniku takich rozmów, na przykład, zaplanowano w roku szkolnym 2022/2023 7 kontroli w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, które nie zostały przeprowadzone, ponieważ w wyniku kolejnej rozmowy wyjaśniono, że kontrola dotyczy wyłącznie przedszkoli. Rozmowy telefoniczne z pracownikiem MEiN koordynującym realizację planów nadzoru pedagogicznego prowadzone są w każdej sytuacji, która wymaga doprecyzowania lub uzupełnienia informacji dotyczących przeprowadzania kontroli planowych.

Opisane wyżej zmiany w planach nadzoru pedagogicznego wprowadzane są w rzeczywistości systematycznie i na bieżąco, zgodnie z otrzymywanymi z MEiN informacjami, zarówno w formie pism publikowanych na stronach internetowych MEiN, kierowanych bezpośrednio do kuratorów (pocztą ePUAP i mailową) oraz w drodze ustaleń telefonicznych. Natomiast, z uwagi na ilość wprowadzanych zmian w planach nadzoru pedagogicznego oraz uwzględniając wcześniej zapowiadane zmiany (na przykład, zmiany rozporządzenia, stanowiącego podstawę przeprowadzanej kontroli), a także zmiany wynikające z doprecyzowania warunków przeprowadzanych kontroli, wstrzymywano się z publikowaniem aneksów do planu nadzoru pedagogicznego na stronie internetowej Kuratorium po każdej wprowadzanej zmianie.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.

2.1. Plany nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2021/2022 oraz 2022/2023 zostały zrealizowane w pełnym zakresie.

Zgodnie z założeniami kontrolą planową zostało objętych w roku szkolnym:

- 2021/2022 – łącznie 45 szkół i placówek, z tego 3 publiczne szkoły podstawowe,
- 2022/2023 – łącznie 102 szkoły i placówki, z tego 31 publicznych szkół podstawowych.

W efekcie przeprowadzenia ww. kontroli nieprawidłowości zostały stwierdzone łącznie w 19 szkołach i placówkach (70 nieprawidłowości), z czego w dwóch publicznych szkołach podstawowych (dziewięć nieprawidłowości) w roku szkolnym 2021/2022 oraz łącznie w 26 szkołach i placówkach (49 nieprawidłowości), z czego w sześciu publicznych szkołach podstawowych (dziewięć nieprawidłowości) w roku szkolnym 2022/2023.

W roku szkolnym 2020/2021 Kuratorium przeprowadziło kontrole planowe w 37 nadzorowanych jednostkach (tj. w 57,8% jednostek ujętych w planie nadzoru pedagogicznego na ten rok), z czego w 18 publicznych szkołach podstawowych (tj. w 100% szkół ujętych w planie).

W latach szkolnych objętych kontrolą Kurator objął wspomaganie wszystkie nadzorowane jednostki.

(akta kontroli str. 25-26)

2.2. Stosownie do § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, nadzór pedagogiczny jest realizowany przez wykonywanie zadań i czynności określonych w art. 55 ustawy Prawo oświatowe, m. in. w trybie działań doraźnych.

W roku szkolnym 2021/2022 Kuratorium przeprowadziło w nadzorowanych jednostkach łącznie 148 kontroli podjętych w trybie działań doraźnych, w tym 114 kontroli (tj. 77% wszystkich kontroli) przeprowadzono w publicznych szkołach podstawowych (z czego 62 kontrole¹⁴ - w ramach *Programu LKO 2018-2022*).

Natomiast w roku szkolnym 2022/2023 Kuratorium przeprowadziło łącznie 177 kontroli podjętych w trybie działań doraźnych w nadzorowanych szkołach i placówkach, w tym 142 kontrole (tj. 80,2% wszystkich kontroli) przeprowadzono w publicznych szkołach podstawowych (z czego 45 kontroli¹⁵ - w ramach *Programu działań LKO 2022/2023*).

Problematykę jakości nauczania i efektów kształcenia, z uwzględnieniem kwestii kwalifikacji kadry pedagogicznej prowadzącej działalność dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, prawidłowości rozpoznawania i zaspokajania przez kadre pedagogiczną indywidualnych możliwości i potrzeb uczniów, a także uzyskiwanych wyników na egzaminie ósmoklasisty objęto zakresem wszystkich kontroli prowadzonych w trybie działań doraźnych w ramach programów LKO realizowanych w latach szkolnych 2018-2022 oraz 2022/2023 oraz w przypadku:

- pozostałych 31 kontroli¹⁶ w trybie działań doraźnych (w wyniku, których wydano 52 zalecenia) – w roku szkolnym 2021/2022,

¹⁴ Kontrole przeprowadzono w szkołach podstawowych realizujących w tym roku szkolnym *Plan szkolnych działań naprawczych*. W ich wyniku wydano łącznie 189 zaleceń dotyczących: organizacji pracy szkoły (31 zaleceń), realizacji podstawy programowej (10 zaleceń), nadzoru pedagogicznego dyrektora (115 zaleceń, kadry pedagogicznej (17 zaleceń) oraz oceniania (16 zaleceń).

¹⁵ Wyniki kontroli zostały szczegółowo opisane w pkt. 2.4.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹⁶ Kontrole przeprowadzone w następujących obszarach: 1/ Posiadanie przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć; 2/ Realizacja podstaw programowych i ramowych

- pozostałych 41 kontroli w trybie działań doraźnych (w wyniku, których wydano 67 zaleceń) – w roku szkolnym 2022/2023.

Mając na uwadze powyższe, w poszczególnych latach szkolnych ww. problematyka została objęta zakresem łącznie 179 kontroli przeprowadzonych w trybie działań doraźnych w publicznych szkołach podstawowych, w tym 93 kontroli w roku szkolnym 2021/2022 oraz 86 kontroli w roku szkolnym 2022/2023.

Na podstawie analizy pięciu wybranych do szczegółowego badania kontroli przeprowadzonych w trybie działań doraźnych ustalono, że działania te realizowano w sytuacjach, gdy wystąpiła potrzeba podjęcia działań nieprzewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 124-127, 335-429)

2.3. Badanie kontrolne prawidłowości przeprowadzenia przez LKO dziewięciu¹⁷ kontroli planowych¹⁸, o których mowa w § 13 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego wykazało, że Kuratorium posiadało informacje o wynikach egzaminu ósmoklasisty w tych szkołach. Tematem trzech kontroli przeprowadzonych w roku szkolnym 2021/2022 roku była organizacja kształcenia i wsparcie dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych. Z kolei tematem sześciu kontroli przeprowadzonych w roku szkolnym 2022/2023 r. było zagadnienie przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw. We wszystkich przypadkach LKO terminowo powiadamiał dyrektorów szkół o przeprowadzeniu kontroli planowych, a ich zakres był zgodny z arkuszami kontroli zatwierdzonymi przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (§13 i §14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego). Protokoły kontroli planowych sporządzono rzetelnie, tj. stosownie do wymogów § 16 cyt. wyżej rozporządzenia. W przypadku siedmiu kontroli planowych nie stwierdzono nieprawidłowości. Natomiast w przypadku dwóch kontroli planowych przeprowadzonych w szkołach specjalnych w wyniku stwierdzonych nieprawidłowości LKO wydał zalecenia. Dyrektorzy szkół terminowo odnieśli się do zaleceń LKO i informowali o ich realizacji (art. 55 ust. 6 ustawy Prawo oświatowe). Kuratorium na bieżąco prowadziło monitoring realizacji zaleceń pokontrolnych, a w uzasadnionych przypadkach przeprowadzało rekontrole. Wszystkie szkoły objęte badaniem kontrolnym, uczestniczyły w konferencjach oraz naradach w ramach wspomagania szkół, natomiast pięć szkół objęto dodatkowo kontrolami doraźnymi.

Badanie kontrolne prawidłowości przeprowadzenia przez LKO sześciu kontroli podjętych w trybie działań doraźnych¹⁹ (w tym trzech w ramach *Programu LKO 2018-2022*) wykazało, że Kuratorium posiadało informacje o wynikach egzaminu ósmoklasisty w tych szkołach. Ww. kontrole dotyczyły niżej wymienionych zagadnień: organizacji dyżurów nauczycieli, przestrzegania zasad *Wewnętrzny System Oceniania*, rozwiązywania sytuacji trudnych, podejmowania działań w ramach realizacji programu *Szkoły Promujące Zdrowie*, zgodności zatrudniania nauczycieli

planów nauczania; 3/ Przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz prowadzenia egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego i obowiązku nauki; 4/ Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

¹⁷ Tj.: trzy kontrole w roku szkolnym 2021/2022 (wszystkie przeprowadzone w publicznych szkołach podstawowych) i sześć kontroli w roku szkolnym 2022/2023.

¹⁸ Akta kontroli zawierały dokumenty formalne (np. zawiadomienie, upoważnienie) oraz protokół kontroli (arkusz) i ewentualną odpowiedź dyrektora szkoły o realizacji zaleceń.

¹⁹ Trzy kontrole LKO wszczął na wniosek rodziców uczniów szkół, a trzy kolejne kontrole stanowiły inicjatywę własną LKO.

z wymaganiami kwalifikacyjnymi, realizacji podstaw programowych i ramowych planów nauczania, przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, przestrzegania statutu szkoły, zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki, wewnętrznego nadzoru pedagogicznego oraz innych zadań dyrektora szkoły w obszarach dot. organizacji i realizacji procesu edukacyjnego ukierunkowanego na wzrost jakości pracy szkoły, w tym efekty kształcenia mierzone wynikami egzaminu ósmoklasisty.

Przy ocenie kontrolowanego zakresu podczas kontroli prowadzonych w trybie działań doraźnych²⁰, Kuratorium posługiwało się następującymi metodami (narzędziami): analizą dokumentacji szkolnej dotyczącej obszarów kontroli (m.in.: statuty szkoły, plany nadzoru pedagogicznego na dany rok szkolny, sprawozdania z jego realizacji, dokumentacja dyrektora szkoły z monitorowania realizacji nadzoru pedagogicznego, dzienniki zajęć, szkolny zestaw programów nauczania, szkolny zestaw podręczników, sprawozdania z realizacji programów LKO 2018-2022 i 2022/2023, plany doskonalenia zawodowego nauczycieli, procedury postępowania na wypadek wystąpienia agresywnych zachowań w szkole, dzienniki pedagoga szkolnego itp.), obserwacją pełnienia dyżurów nauczycielskich, rozmowami z dyrektorami szkół, wychowawcami uczniów, psychologami i pedagogami szkolnymi.

Protokoły kontroli doraźnych sporządzono rzetelnie, tj. stosownie do wymogów § 16 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego²¹.

Kuratorium na bieżąco prowadziło monitoring realizacji zaleceń pokontrolnych. Nie stwierdzono przypadków przekroczenia wyznaczonych przez LKO terminów realizacji zaleceń pokontrolnych²². Wszystkie szkoły objęte badaniem kontrolnym uczestniczyły w organizowanych przez LKO konferencjach oraz naradach w ramach wspomagania szkół, natomiast dwie szkoły objęto dodatkowo innymi kontrolami doraźnymi.

(akta kontroli str. 105-123, 128-139, 152, 168)

2.4. Stosownie do art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, w przypadku stwierdzenia niedostatecznych efektów kształcenia lub wychowania w szkole lub placówce organ sprawujący nadzór pedagogiczny poleca dyrektorowi szkoły lub placówki opracowanie, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania. Wdrożenie programu następuje w terminach określonych w harmonogramie, zaakceptowanych przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny. Program musi uwzględnić uwagi i wnioski zgłoszone przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

2.4.1. W roku szkolnym 2022/2023²³ polecenia opracowania i realizacji programów poprawy efektywności kształcenia (dalej jako: PPEK) LKO wydał dyrektorom 45 publicznych szkół podstawowych w województwie lubuskim spośród 291 szkół (z wyłączeniem szkół dla dorosłych oraz szkół specjalnych²⁴), nad którymi Kurator sprawował nadzór pedagogiczny, co stanowiło 15,5%.

2.4.2. Stosownie do cyt. wyżej przepisu, ww. szkoły były zobligowane do opracowania programu poprawy efektywności kształcenia w uzgodnieniu z organem prowadzącym.

²⁰ Akta kontroli zawierały dokumenty formalne (np. upoważnienie, informację o kontroli) oraz protokoły kontroli, ewentualną odpowiedź dyrektora szkoły o realizacji zaleceń, odpowiedź LKO do interesanta.

²¹ Kuratorium prowadziło kontrole doraźne na podstawie przepisów ogólnych.

²² Dyrektorzy kontrolowanych szkół informowali pisemnie LKO o sposobie realizacji wydanych zaleceń w terminach wyznaczonych w protokołach kontroli.

²³ W roku szkolnym 2021/2022 LKO nie polecał dyrektorom szkół podstawowych opracowania i realizacji PPEK na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

²⁴ Łączna liczba publicznych szkół podstawowych nadzorowanych przez LKO, według stanu na 1.09.2022 r., wynosiła 321.

Dyrektorzy szkół byli tym samym zobowiązani do poinformowania organów prowadzących o poleceniu opracowania takiego programu. Niezależnie od powyższego, akceptacja programu poprawy efektywności kształcenia oraz harmonogramu jego wdrażania poprzedzona była sprawdzeniem, czy program opracowany został w uzgodnieniu z organem prowadzącym. Dowodem były odpowiednie wpisy i potwierdzenia upoważnionych przedstawicieli organów prowadzących.

Ponadto w ramach *Programu działań LKO 2022/2023* Kuratorium zorganizowało spotkania z dyrektorami szkół objętych programem, które odbyły się w obecności i z aktywnym udziałem przedstawicieli organów prowadzących (burmistrzów i wójtów). Tematem spotkań były przyczyny słabych wyników egzaminów oraz możliwe sposoby poprawy efektów kształcenia.

2.4.3. Wszystkie szkoły, którym polecono opracowanie i realizację PPEK, przedłożyły je w wyznaczonym przez Kuratora terminie. Do przedłożonych programów dołączone były harmonogramy, z których wynikały terminy ich wdrażania.

Przykładami najczęściej podejmowanych działań w ramach realizowanych PPEK były:

- przeprowadzenie diagnozy w zakresie potrzeb i możliwości uczniów klas VII i VIII w kontekście przygotowania do egzaminu ósmoklasisty oraz uczniów na początku II etapu edukacyjnego;
- rozwijanie uzdolnień i kompetencji kluczowych uczniów; organizacja dodatkowych zajęć przygotowujących do egzaminu;
- stosowanie atrakcyjnych metod i form pracy z uwzględnieniem potrzeb i możliwości uczniów; indywidualizacja procesu edukacyjnego;
- diagnoza i analiza potrzeb szkoły oraz planowanie w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli;
- analiza zasad oceniania wewnątrzszkolnego; stosowanie oceniania kształtującego;
- wzmacnianie nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły w zakresie nauczania przedmiotów egzaminacyjnych.

Wszystkie przedłożone programy poprawy efektywności kształcenia zostały zaakceptowane przez Kuratora.

2.4.4. Sposób monitorowania wdrażania i realizacji programów poprawy efektywności kształcenia ustalany był przez dyrektorów szkół w porozumieniu z radami pedagogicznymi w opracowanych programach. Ponadto w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, dyrektorzy zobowiązani byli przeprowadzać bieżące działania w tym zakresie w formie kontroli i wspomagania.

2.4.5. Placówki doskonalenia nauczycieli otrzymały listę szkół realizujących PPEK w celu dostosowania swojej oferty do potrzeb wynikających z realizowanego programu oraz skierowania swoich ofert do konkretnych szkół. W ramach realizowanego *Programu działań LKO 2022/2023* przewidziano konsultacje z dyrektorami placówek doskonalenia nauczycieli. Odbyły się one dwukrotnie. Pierwszy raz przed przesłaniem poleceń opracowania PPEK, m.in. w celu przedstawienia założeń programu oraz omówienia propozycji różnych form doskonalenia nauczycieli w drugim półroczu roku szkolnego 2022/2023. Drugi raz konsultacje miały miejsce przed złożeniem przez publiczne placówki doskonalenia nauczycieli do zaopiniowania planów pracy na kolejny rok szkolny 2023/2024. Niezależnie od tego, szkoły zobligowane do opracowania programów odrębnie konsultowały je z przedstawicielami placówek doskonalenia nauczycieli.

2.4.6. Spośród 45 szkół podstawowych w 30 realizowano PPEK w cyklu dwuletnim, przy czym założono, że również w tych szkołach monitorowanie realizacji programów odbywać się będzie także w roku szkolnym 2022/2023.

We wszystkich szkołach zobligowanych do opracowania i wdrożenia programów poprawy efektywności kształcenia przeprowadzono w dniach od 29 maja do 7 czerwca 2023 r. kontrole w trybie działań doraźnych, których celem było sprawdzenie, czy programy są realizowane właściwie oraz w terminach określonych w harmonogramie.

W wyniku przeprowadzonych kontroli, łącznie wydano 21 zaleceń dla 13 szkół (tj. 29% kontrolowanych jednostek).

Zalecenia w następstwie stwierdzonych nieprawidłowości wydawano w związku z:

- ułożeniem planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych z naruszeniem zasad higieny pracy określonych w § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁵ – sześć zaleceń,
- brakiem w szkole uchwały rady pedagogicznej w sprawie organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli w roku szkolnym 2022/2023 na podstawie art. 70 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo oświatowe – pięć zaleceń,
- brakiem uchwały rady pedagogicznej w sprawie przyjęcia do realizacji PPEK, na podstawie art. 70 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo oświatowe – trzy zalecenia,
- w dwóch szkołach zalecono ukierunkowanie w większym stopniu nadzoru wewnętrznego dyrektora nad sposobem realizacji procesu edukacyjnego sprzyjającego uczeniu się, prowadzonego z uwzględnieniem potrzeb uczniów określonych w PPEK w związku z brakiem kontroli i monitorowania realizacji programu,
- w jednej szkole zalecono przeprowadzenie analizy wyników egzaminu ósmoklasisty, formułowanie wniosków i rekomendacji, na podstawie których nauczyciele planują i podejmują działania służące jakości procesów edukacyjnych,
- brakiem realizacji w szkole zgodnie z planem doskonalenia zawodowego nauczycieli (§ 22 ust. 1 pkt 3b rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego) – jedno zalecenie,
- brakiem podejmowania przez dyrektora działań rozwojowych, w tym poprzez organizowanie szkoleń i narad na rzecz podnoszenia jakości pracy szkoły zgodnie z potrzebami wynikającymi ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego (§ 22 ust. 1 pkt 3c rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego) – jedno zalecenie.

Ponadto w dniach od 28 marca do 6 kwietnia 2023 r. wizytatorzy rejonowi, w ramach organizowanych narad z dyrektorami podległych jednostek spotykali się z dyrektorami 45 szkół w celu szczegółowego omówienia stopnia realizacji programu. W ramach spotkania poruszane były m.in. następujące zagadnienia:

- przygotowanie uczniów do egzaminu zewnętrznego, a odpowiedzialność dyrektora szkoły;
- analiza wyników diagnoz i egzaminów próbnych przeprowadzonych w szkołach w ramach przygotowania uczniów do egzaminów zewnętrznych; ustalenie wniosków do dalszej pracy w stosunku do warsztatu pracy nauczyciela i pracy z uczniem;

²⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1604.

- wnioski z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w ramach działań dotyczących poprawy efektywności kształcenia.

Członkowie zespołu do spraw *Programu działań LKO 2022/2023*, dokonali analizy i oceny rezultatów wdrażania programów efektywności kształcenia. Analizy wyników egzaminu ósmoklasisty w szkołach objętych programem LKO dokonano stosując następujące kryteria:

- ✓ *Progres*: szkoły, w których wyniki staninowe ze wszystkich czterech lub przynajmniej z trzech przedmiotów uległy poprawie;
- ✓ *Częściowy progres*: szkoły w których wyniki staninowe uległy poprawie przynajmniej z jednego przedmiotu, podczas gdy w przypadku pozostałych wyniki pozostały na poziomie ubiegłorocznym, albo z trzech przedmiotów uległy poprawie, a z jednego – pogorszeniu.
- ✓ *Constans*: szkoły, w których wyniki staninowe z różnych przedmiotów poprawiły się, uległy pogorszeniu albo pozostały na poziomie z ubiegłego roku, tak że nie odbiegają od wyników ubiegłorocznych.
- ✓ *Regres*: szkoły, w których wyniki staninowe z jednego lub więcej przedmiotów uległy pogorszeniu, a z innych pozostały na poziomie ubiegłorocznym.
- ✓ *Częściowy regres*: szkoły, w których wyniki staninowe z dwóch przedmiotów uległy pogorszeniu podczas gdy z jednego przedmiotu uległy poprawie, a z jednego przedmiotu pozostały na poziomie ubiegłorocznym.

Wyniki staninowe 45 szkół podstawowych realizujących programy poprawy efektywności kształcenia z egzaminu ósmoklasisty z 2023 r. – według wyżej przedstawionych kryteriów – przedstawiały się następująco:

- ✓ *progres* osiągnęło 64% szkół realizujących PPEK,
- ✓ *częściowy progres* osiągnęło 5% szkół,
- ✓ wyniki staninowe nie odbiegały od wyników ubiegłorocznych (*constans*) w przypadku 13% szkół,
- ✓ *regres* odnotowano w przypadku 11% szkół,
- ✓ *częściowy regres* odnotowano w 7% szkół realizujących PPEK.

Szkoły w przypadku, których stwierdzono *regres* oraz *częściowy regres*, zostały wytypowane do udziału w kolejnej edycji *Programu LKO*. Ostatecznie do kolejnej edycji *Programu działań LKO*, realizowanej w roku szkolnym 2023/2024, zakwalifikowano 52 szkoły.

(akta kontroli str. 63-65, 259-267, 430)

2.5. Stosownie do § 19 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, organ sprawujący nadzór pedagogiczny wspomaga szkoły i placówki w szczególności przez przygotowywanie i podawanie do publicznej wiadomości na stronie internetowej organu analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z kontroli, organizowanie konferencji i porad dla dyrektorów szkół i placówek, a także przez przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek.

2.5.1. Kuratorium przygotowywało bieżące, okresowe oraz całościowe analizy wyników sprawowanego nadzoru, w tym wniosków z kontroli, zawierające tematykę kontroli, zalecenia, uwagi oraz wnioski i rekomendacje. Źródła powyższych wyników analiz stanowiły w szczególności: arkusze zbiorcze kontroli planowych, arkusze kontroli doraźnych, ankiety ewaluacyjno-diagnostyczne programów LKO (np. „Wspomaganie dyrektorów szkół podstawowych w zakresie sprawowania nadzoru

pedagogicznego nad procesem kształcenia”), arkusze analizy *Planu Szkolnych Działań Nauczycieli* dla wizytatorów, arkusze monitorowania pracy szkoły w programach LKO i nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły podstawowej w roku szkolnym, ankiety dotyczące *monitorowania nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły podstawowej*, a także dane ilościowe i jakościowe zgromadzone na platformie www.seo2.npseo.pl.

Wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego, a także informacje o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek były podawane do publicznej wiadomości w formie publikacji na stronie internetowej Kuratorium, w trakcie okresowych porad i konferencji, a także podczas audycji radiowych i programów telewizyjnych z udziałem Kuratora oraz spotkań służb administracji zespolonej Wojewody Lubuskiego. Informacje przekazywane były również pocztą elektroniczną oraz w formie konsultacji dyrektorów szkół z wizytatorami.

2.5.2. Kurator w roku szkolnym 2021/22 zorganizował:

- osiem konferencji adresowanych między innymi do szkół podstawowych, w których łącznie udział wzięło 1346 uczestników,
- naradę skierowaną do szkół podstawowych (pt. „Wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego przez LKO w roku szkolnym 2021/2022 i organizacji roku szkolnego 2022/2023”), w której uczestniczyło 719 osób.

Natomiast w roku szkolnym 2022/23 zorganizowano:

- trzynaście konferencji adresowanych między innymi do szkół podstawowych, w których łącznie udział wzięło 3069 uczestników (m.in.: „Przygotowanie do realizacji zadania poprawy efektywności kształcenia w szkołach podstawowych województwa lubuskiego, „Jak uczyć, żeby nauczyć”),
- narady w ramach dwóch tematów skierowanych między innymi do szkół podstawowych, w których udział wzięło łącznie 1437 uczestników; ww. narady dotyczyły, jak w roku poprzednim, przedstawienia wyników i wniosków sprawowanego przez LKO nadzoru pedagogicznego oraz m. in. przygotowania uczniów do egzaminu zewnętrznego w kontekście odpowiedzialności dyrektora szkoły.

2.5.3. W okresie objętym kontrolą Kurator podejmował działania wspierające doradców metodycznych. Dotyczyły one wszystkich doradców metodycznych²⁶ zatrudnianych w obu publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli, tj. Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym w Gorzowie Wlkp. (dalej jako: WOM) i Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze (dalej jako: ODN). I tak, działania wspierające doradztwo metodyczne dla kadry pedagogicznej, polegały w szczególności na:

- opracowaniu programu wykorzystania środków na dofinansowanie doskonalenia nauczycieli wyodrębnionych w budżecie Wojewody Lubuskiego,
- organizowaniu spotkań z dyrektorami i doradcami metodycznymi zatrudnionymi w WOM oraz ODN,
- organizowaniu spotkań z dyrektorami szkół, w których zatrudnieni byli doradcy metodyczni w celu ustalenia dogodnego planu zajęć w szkołach (ustalenia dnia wolnego) oraz niewyznaczania doradców metodycznych na wychowawców klas,
- modernizowaniu sieci doradztwa metodycznego w celu związanego z potrzebami ośrodków doradztwa i koordynowaniu jej z pracą konsultantów,

²⁶ Tj. średnio 36 doradców każdego roku.

- prowadzeniu kolejnych naborów na stanowiska doradców metodycznych²⁷,
- udzielaniu przez pracowników Kuratorium odpowiedzi na zadawane telefonicznie pytania przez doradców metodycznych oraz osób kandydujących na te stanowiska.

(akta kontroli str. 27-31, 276-429)

2.5.4. W zakresie realizowanych działań wspomagających publiczne szkoły podstawowe LKO uwzględniał działania związane ulepszeniem stosowanych metod oraz form nauczania, zindywidualizowanym podejściem do potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego, które mogły wpłynąć na podniesienie efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej publicznych szkół podstawowych. Powyższe działania realizowane były głównie w ramach programów podjętych z inicjatywy Kuratora we współpracy z ośrodkami doskonalenia zawodowego nauczycieli, mających na celu poprawę jakości kształcenia (ich szczegółowy opis zawarto w pkt. 2.4. i 2.5.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Ponadto realizowano szereg działań mobilizujących szkoły do podejmowania działań w obszarze wewnętrznego nadzoru pedagogicznego w zakresie wspomagania nauczycieli. Kuratorium organizowało konferencje dla dyrektorów szkół, których celem było m.in. zwrócenie ich uwagi na cechy współczesnego procesu edukacyjnego, osobowość i kompetencje nauczycieli oraz konieczność planowania i realizowania doskonalenia zawodowego nauczycieli w sposób adekwatny do potrzeb szkoły, przyczyniający się do podnoszenia efektywności procesu dydaktyczno-wychowawczego.

(akta kontroli str. 27-31)

2.5.5. W latach szkolnych objętych kontrolą Kurator podejmował wobec szkół podstawowych, poza wyżej wymienionymi w pkt 2.5.1–2.5.4, głównie następujące działania wspierające:

- monitorowano prawidłową organizację kształcenia na odległość, realizację obowiązku szkolnego i nauki oraz potrzeby w zakresie wsparcia szkół po powrocie do pracy stacjonarnej;
- udzielano wsparcia w organizacji pracy szkół w związku z przyjmowaniem cudzoziemców do polskich szkół;
- podejmowano zadania wynikające z realizacji wieloletnich programów rządowych, tj.: „Aktywna tablica”, „Posiłek w szkole i w domu”; Kuratorium promowało i realizowało program „Szkoła Promująca zdrowie”; koordynowano działania szkół należących do Lubuskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie lub starających się o włączenie do sieci; informowano dyrektorów przedszkoli i szkół o szkoleniach związanych z profilaktyką i promocją zdrowia;
- realizowano rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych;
- organizowano konkursy przedmiotowe z języka polskiego, z języka angielskiego, języka niemieckiego, z matematyki, biologii, geografii, fizyki, chemii, języka francuskiego i z historii dla uczniów szkół podstawowych oraz interdyscyplinarne, tematyczne niedające uprawnień w systemie egzaminacyjnym;
- wykonywano również zadania zawarte w porozumieniu z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu; zadania te dotyczyły: wspomagania szkół w organizacji sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych, sprawowania nadzoru

²⁷ W latach 2020-2023 ogłoszono osiem naborów w przedmiotowej sprawie.

pedagogicznego nad przestrzeganiem zasad organizowania i przeprowadzenia sprawdzianu i egzaminów, w szczególności poprzez analizę i ocenę sposobu wykorzystania przez szkoły wyników sprawdzianu i egzaminów, delegowania wizytatorów do obserwacji przebiegu sprawdzianu i egzaminów;

- promowano przykłady dobrych praktyk o wysokiej wartości merytorycznej poprzez obejmowanie honorowym patronatem imprez, wydarzeń, działań, które rozwijały zainteresowania i uzdolnienia uczniów, kształtowały postawy patriotyczne i obywatelskie, doskonaliły kompetencje dzieci i młodzieży oraz prezentowały osiągnięcia uczniów;
- ściśle współpracowano z innymi instytucjami w celu inicjowania działań aktywizujących społeczność szkolną w obszarze bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 27-31, 335-429)

2.5.6. W poszczególnych latach szkolnych od 1 września 2018 r. do 31 sierpnia 2022 r. w szkołach podstawowych województwa lubuskiego był realizowany *Program LKO „Wspomaganie dyrektorów szkół podstawowych w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia”*. Inicjatywa wprowadzenia i realizacji *Programu* wynikała ze zrozumienia trudności organizacyjnych związanych z wprowadzeniem w szkołach reformy strukturalnej i programowej, a także z troski o efekty kształcenia mierzone wynikami nowego egzaminu zewnętrznego – egzaminu ósmoklasisty.

Głównym celem *Programu LKO* było rozwijanie kompetencji i wspomaganie dyrektorów szkół w zakresie efektywnego sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego, w tym wykorzystywania wniosków z nadzoru do planowania i organizowania procesu edukacyjnego sprzyjającego rozwojowi uczniów i dobrze przygotowującego ich do egzaminu ósmoklasisty.

Program miał motywować dyrektorów do podejmowania działań na rzecz podnoszenia jakości kształcenia oraz wspomagać ich w inspirowaniu nauczycieli do aktywności w realizacji zadań edukacyjnych sprzyjających efektywnemu nauczaniu. Założono wsparcie dyrektorów w celowym planowaniu udziału nauczycieli w wewnętrznych i zewnętrznych formach doskonalenia zawodowego, proponowanych w ramach *Programu LKO 2018-2022*, przez placówki doskonalenia nauczycieli. Czteroletnia realizacja programu miała na celu badanie i analizę wpływu prowadzonych działań na efekty kształcenia w szkołach województwa lubuskiego.

Program LKO w trakcie realizacji był modyfikowany. Założenia precyzyjniej ustalające zasady realizacji programu, zostały wprowadzone od roku szkolnego 2019/2020, po ewaluacji programu realizowanego rok wcześniej. Od roku szkolnego 2020/2021, ukierunkowano działania programowe na szkoły osiągające niskie wyniki egzaminu ósmoklasisty, plasujące je w staninach od 1 do 3. Ustalono, że każda szkoła, która z jednego lub kilku przedmiotów egzaminacyjnych uzyskała niski stanin – ma obowiązek uczestniczenia w Programie, opracowując i realizując działania wg *Planu szkolnych działań naprawczych na rok szkolny*. Natomiast każda szkoła, której uczniowie osiągnęli ze wszystkich egzaminów stanin powyżej niskiego oraz szkoły specjalne – mają możliwość uczestniczenia w programie, opracowując i realizując pod nadzorem dyrektora szkoły *Plan działań szkoły na rok szkolny* oraz uczestnicząc w działaniach programowych, skierowanych do wszystkich szkół zgodnie z harmonogramem programu. *Plany szkolnych działań naprawczych* i ich realizacja podlegały konsultacji z wizytatorami rejonowymi.

Program LKO był realizowany dwutorowo, tj. w Kuratorium (przez zespół wizytatorów powołany przez LKO, który realizował, monitorował, ewaluował działania

i opracowywał raport zawierający wnioski i rekomendacje oraz w szkołach uczestniczących w Programie (przez zespół nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych powołany przez dyrektora szkoły, pracujący z jego udziałem i pod jego nadzorem).

W realizacji Programu LKO 2018-2022 uczestniczyły dwie publiczne placówki doskonalenia nauczycieli²⁸, z wyjątkiem pierwszego roku, w którym współpracowano z trzema takimi placówkami²⁹. Zadania ww. placówek polegały przede wszystkim na przygotowaniu oferty doskonalenia zawodowego dla nauczycieli uczących przedmiotów egzaminacyjnych oraz dyrektorów szkół podstawowych, informowaniu i zachęcaniu nauczycieli oraz dyrektorów do podejmowania szkoleń doskonalących kompetencje w zakresie organizowania i realizacji procesu edukacyjnego oraz realizacji zaplanowanych form szkoleń.

W niżej wskazanych latach szkolnych do Programu LKO przystąpiło:

- 2018/2019 – 313 szkół podstawowych (tj. 97% szkół przygotowujących uczniów do egzaminu ósmoklasisty),
- 2019/2020 – 315 szkół podstawowych (tj. 96% szkół przygotowujących uczniów do egzaminu ósmoklasisty),
- 2020/2021 (po wprowadzeniu do Programu LKO nowych założeń) – 132 szkoły podstawowe, które na egzaminie ósmoklasisty w 2020 r. z jednego lub kilku egzaminów uzyskały wynik procentowy plasujący je w niskim stanie (staniny 1-3) oraz ok. 50% szkół z wynikami plasującymi je w wyższych staninach,
- 2021/2022 – 124 szkoły podstawowe, które na egzaminie ósmoklasisty w 2021 r. uzyskały z jednego lub kilku egzaminów stanin niski oraz ok. 32% szkół z wynikami plasującymi je w wyższych staninach.

Pomimo wdrożenia Programu LKO wraz z początkiem roku szkolnego 2018/2019 wyniki wszystkich egzaminów uzyskane przez szkoły województwa lubuskiego w czterech kolejnych latach były wciąż niższe od średniej krajowej, oprócz wyniku z języka angielskiego w 2019 r.

Wśród wniosków po realizacji edycji Programu LKO 2018-2022 znalazły się w szczególności:

- wartości liczbowe średnich wyników procentowych zarówno kraju, jak i województwa lubuskiego ze wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych egzaminu ósmoklasisty rosły stopniowo w kolejnych latach (od roku 2019 do 2022), przy czym wyniki województwa lubuskiego w każdym roku były niższe od średniego wyniku (%) kraju i wyższe od wyniku (%) okręgu w przypadku języka polskiego, języka angielskiego i języka niemieckiego (w latach 2019 - 2021),
- brak poprawy pozycji województwa lubuskiego, pomimo rosnących wartości liczbowych średniego wyniku procentowego województwa lubuskiego z poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych, wskazuje na dużo słabsze przygotowanie uczniów szkół lubuskich do egzaminu ósmoklasisty w porównaniu z uczniami szkół województw posiadających wyższe średnie wyniki procentowe egzaminu,
- analiza wyników uzyskiwanych przez szkoły województwa lubuskiego, prowadzona w ramach programu LKO dla szkół podstawowych, wskazała w odniesieniu do większości szkół na niestabilną pracę szkół w kolejnych latach,

²⁸ Tj. Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wlkp. i Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze.

²⁹ W roku szkolnym 2018/2019 w Programie dodatkowo brał udział Samorządowy Ośrodek Doskonalenia i Doradztwa w CKUiP w Zielonej Górze.

a w wielu przypadkach brak determinacji do uzyskiwania lepszych efektów edukacyjnych, co ogólnie wpływa na brak znaczącej poprawy średnich wyników powiatów i tym samym średniego wyniku województwa,

- zmiana założeń programu LKO po dwóch latach jego realizacji, zwalniająca szkoły podstawowe osiągające średnie i dobre wyniki egzaminu ósmoklasisty z przekazywania do kuratorium oświaty planu szkolnych działań realizowanych w ramach programu LKO, a wynikająca z zaufania do dyrektorów tych szkół, skutkowałą obniżaniem się w każdym kolejnym roku liczby szkół uczestniczących w programie z jednoczesnym brakiem determinacji w wielu szkołach do pracy na rzecz ponoszenia efektywności kształcenia, na co wskazuje spadkowa tendencja średnich wyników (%) większości powiatów oraz brak stabilności w pracy szkół o średnich wynikach przejawiający się w każdym roku spadkiem dużej liczby tych szkół do grupy szkół z niskimi wynikami/staninami, co w efekcie wpływało na obniżenie średniego wyniku procentowego egzaminu gminy, powiatu oraz województwa lubuskiego,
- większość szkół³⁰ (ponad 50%), które po egzaminie ósmoklasisty w roku 2020 i 2021 uzyskały z jednego lub większej liczby przedmiotów egzaminacyjnych wynik plasujący szkołę w niskim stanie (weszły do grupy szkół z niskimi staninami i w dwóch ostatnich latach były głównym beneficjentem programu LKO), w kolejnym roku szkolnym podwyższyło wyniki egzaminu, uzyskując wynik szkoły bez staninu niskiego lub z mniejszą liczbą słabo zdanych egzaminów, co pozytywnie świadczy o pracy tych szkół, w tym zespołu nauczycieli realizujących w ramach *Programu LKO 2018-2022 plan szkolnych działań naprawczych*,
- realizacja programu LKO dla szkół podstawowych przez ostatnie dwa lata ukierunkowanego na szkoły z niskimi staninami, przyniosła oczekiwane rezultaty w postaci poprawy wyników egzaminu większości tych szkół, co jednak nie miało wpływu na wyniki wojewódzkie egzaminu zewnętrznego, gdyż większość szkół osiągających niskie wyniki procentowe i staninowe egzaminu, to szkoły z małą liczbą uczniów, a ich sukcesy nie są na tyle znaczące, by poprawić wynik województwa.

Mając na uwadze wnioski z realizacji Programu, sformułowano m. in. następujące rekomendacje:

- mając na celu dobre wyniki uczniów kończących szkołę podstawową nie wystarczy wzmoczona praca z uczniami klas VIII, należy w szczególności: prowadzić diagnozę kompetencji uczniów na wejście w drugi etap edukacyjny (klasa IV), określać ich indywidualne potrzeby i możliwości oraz planować wyrównywanie szans edukacyjnych i rozwijanie talentów, zapewniając adekwatną pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla każdego ucznia klas IV-VIII, który jej potrzebuje, zapewnić uczniom klas IV-VIII stałą kadrę pedagogiczną, a każdy nauczyciel przedmiotu egzaminacyjnego weźmie odpowiedzialność za wyniki odpowiedniego egzaminu zewnętrznego, a także systemowo sprawować wewnętrzny nadzór pedagogiczny z wykorzystaniem wniosków z nadzoru do doskonalenia procesu edukacyjnego;
- wzmocnienie roli doradców metodycznych;
- podejmując działania wspomagające w ramach zewnętrznego nadzoru pedagogicznego z myślą o podniesieniu średniego wyniku wojewódzkiego z danego przedmiotu egzaminacyjnego nie należy zawężać grupy beneficjentów programu do najsłabszych szkół w województwie. Działania powinny być

³⁰ W roku 2022, spośród 124 szkół podstawowych z niskimi staninami, objętych *Programem LKO*: 42 szkoły uzyskały wyniki plasujące je w staninach wyższych niż niskie (1-3), 24 szkoły poprawiły swój wynik z jednego lub dwóch przedmiotów, pozostały jedna w grupie szkół z co najmniej jednym staninem niskim, 30 szkół nie odnotowało zmiany, a 28 – uzyskało gorsze wyniki niż przed rokiem.

skierowane również do szkół osiągających średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty, gdyż duża liczba tych decyduje o średnim wyniku (%) egzaminu zarówno powiatu, jak i województwa.

Niejako kontynuacją ww. Programu LKO było wdrożenie³¹ w roku szkolnym 2022/2023 „Programu działań Lubuskiego Kuratora Oświaty w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli, ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego”.

Adresatami Programu działań LKO 2022/2023 były wszystkie szkoły podstawowe województwa lubuskiego, w szczególności te, które w ostatnich dwóch latach szkolnych (2020/2021 i 2021/2022) na egzaminie ósmoklasisty uzyskały z jednego lub kilku przedmiotów egzaminacyjnych niski wynik staninowy (1-3).

Podobnie jak w latach wcześniejszych w ramach realizacji Programu podjęto współpracę z placówkami doskonalenia nauczycieli.

Celem głównym była poprawa efektów kształcenia w szkołach podstawowych województwa lubuskiego mierzonych wynikiem egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty.

W trakcie realizacji Programu działań LKO 2022/2023 przygotowano listy szkół podstawowych z niskimi wynikami egzaminu ósmoklasisty; w tym szkół, które na egzaminie ósmoklasisty w roku 2021 i w roku 2022 uzyskały z dwóch lub większej liczby przedmiotów egzaminacyjnych średni wynik procentowy plasujący je w stanie niskim (1-3) oraz szkół, które na egzaminie ósmoklasisty w roku 2021 uzyskały wyniki egzaminu bez niskiego staninu lub z niskim staninem z jednego przedmiotu egzaminacyjnego, a w roku 2022 uzyskały niski stanin z dwóch lub większej liczby przedmiotów egzaminacyjnych. Ponadto ustalono listę szkół, które powinny zostać poddane procedurze wynikającej z art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, tj. wybranych spośród szkół osiągających z egzaminu ósmoklasisty niski stanin z dwóch lub więcej przedmiotów egzaminacyjnych w roku 2021 i 2022 lub tylko w 2022, znacznie pogorsząc swoje wyniki egzaminacyjne w porównaniu z poprzednim rokiem.

W ramach Programu działań LKO 2022/2023, w szczególności:

- zorganizowano konferencję informacyjno-szkoleniową dla dyrektorów szkół podstawowych z obowiązkowym udziałem dyrektorów szkół z niskimi wynikami egzaminu, a także z udziałem przedstawicieli organów prowadzących te szkoły „Podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego. Analiza wyników egzaminu pod kątem najczęściej pojawiających się błędów oraz rekomendacje do dalszej pracy szkół. Stosowanie efektywnych metod pracy nauczycieli z wykorzystaniem analiz wyników egzaminu ósmoklasisty w kontekście budowy programów poprawy efektywności kształcenia”;
- przeprowadzono badanie ankietowe on-line, skierowane do szkół podstawowych, w którym wzięło udział 209 szkół, których uczniowie w roku szkolnym 2022/2023 mieli przystąpić do egzaminu ósmoklasisty; w wyniku przeprowadzonej ankiety sformułowano rekomendacje do dalszej pracy dla szkół;

³¹ Zarządzenie nr 372/2022 LKO z dnia 19 października 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw programu działań Lubuskiego Kuratora Oświaty w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli, ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego oraz art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

- opracowano i przedstawiono ofertę placówek doskonalenia nauczycieli, w tym działań doradców metodycznych i konsultantów, skierowanych do nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych planowanych w drugim półroczu roku szkolnego 2022/2023;
- zorganizowano spotkania z przedstawicielami organów prowadzących, na terenie których znajdują się szkoły osiągające niskie wyniki egzaminów zewnętrznych w celu omówienia podejmowanych przez LKO działań w ramach realizowanego programu oraz możliwości udzielenia dodatkowego wsparcia dla tych szkół przez samorządy;
- w marcu i kwietniu 2023 r. zorganizowano spotkania rejonowe wizytatorów z dyrektorami szkół podstawowych dotyczące stopnia przygotowania uczniów klas VIII do egzaminu ósmoklasisty w 2023 r., a w przypadku szkół objętych PPEK, również stopnia realizacji tego programu.

Kontrole w trybie działań doraźnych, a także wnioski sformułowane w efekcie ich przeprowadzenia w ramach *Programu działań LKO 2022/2023* zostały opisane w pkt. 2.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Po realizacji założeń ww. *Programu* sformułowane zostały m.in. następujące wnioski:

- szkoły zobligowane do opracowania i realizacji PPEK, w większości przypadków uzyskały lepsze wyniki egzaminu ósmoklasisty w porównaniu z rokiem poprzednim (wyniki zostały przedstawione w pkt. 2.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- szkoły realizowały PPEK, ale, jak wykazały kontrole, w niewystarczającym stopniu korzystały z możliwości właściwie zaplanowanego i przeprowadzonego procesu doskonalenia zawodowego nauczycieli w celu poprawy efektywności kształcenia;
- w szkołach województwa lubuskiego należy kontynuować Program LKO włączając do niego szkoły, które na egzaminie ósmoklasisty w roku szkolnym 2022/2023 uzyskały z jednego lub kilku przedmiotów egzaminacyjnych niski wynik staninowy.

Program działań LKO 2022/2023, zgodnie z rekomendacjami wynikającymi z jego dotychczasowej realizacji, kontynuowany był w roku szkolnym 2023/2024.

(akta kontroli str. 179-267)

2.6. Oprócz współpracy współdziałania z organami prowadzącymi szkoły, placówki, dyrektorami szkół i nauczycielami w ramach realizacji *programów LKO 2018-2022 i 2022/2023*, opisanymi w pkt. 2.5.6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego, Kurator w powyższym zakresie wyjaśnił, m.in. że: *W okresie objętym kontrolą Kuratorium współdziałało z dyrektorami publicznych szkół podstawowych i ich organami prowadzącymi. Współpraca ta polegała na wspomaganiu dyrektorów w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia.*

W ocenie Kuratora niskie wyniki egzaminu ósmoklasisty uzyskiwane przez szkoły województwa lubuskiego w odniesieniu do wyników innych województw obligowały dyrektorów szkół podstawowych oraz całe środowisko oświatowe do podejmowania aktywnych działań na rzecz poprawy efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego. Dlatego też w latach 2018-2022 Kurator wprowadził i realizował *Program LKO 2018-2022*.

Wśród szkół podstawowych w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022 przeprowadzono między innymi:

- ✓ ankiety ewaluacyjno-diagnostyczne,

- ✓ analizę *planów szkolnych działań naprawczych* przesłanych przez dyrektorów szkół,
- ✓ ankiety pt.: „Monitorowanie sposobu organizacji realizacji zadań szkół województwa lubuskiego w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem COVID – 19” i „Monitorowanie nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły podstawowej w roku szkolnym 2020/2021”,
- ✓ ankietę ewaluacyjną dla szkół realizujących *Plan szkolnych działań naprawczych* oraz *Plan działań szkoły*.
- ✓ ankietę pt. „Sprawowanie wewnętrznego nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia w szkole podstawowej”,
- ✓ arkusz i protokół kontroli w trybie działań doraźnych w zakresie sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego nad procesem kształcenia w szkołach podstawowych województwa lubuskiego.

Zespół LKO opracowywał również raporty z realizacji *programów LKO* w danym roku szkolnym, które zawierały wnioski i rekomendacje do pracy na kolejny rok szkolny, skierowane do szkół, placówek doskonalenia zawodowego nauczycieli, zewnętrznego nadzoru pedagogicznego.

W ramach współpracy z dyrektorami szkół podstawowych przeprowadzono on-line badanie ankietowe, skierowane zarówno do nich, jak i nauczycieli wszystkich szkół podstawowych (ankieta diagnostyczno-wspomagająca pracę szkół w obszarze doskonalenia zawodowego nauczycieli, którą przeanalizowano, opracowano wyniki, sformułowano wnioski i rekomendacje). Zorganizowano także konferencję informacyjno-szkoleniową dla dyrektorów szkół podstawowych województwa lubuskiego³² z obowiązkowym udziałem dyrektorów szkół z niskimi wynikami egzaminu, a także z udziałem przedstawicieli organów prowadzących te szkoły.

Kurator uczestniczył w spotkaniach z przedstawicielami organów prowadzących, na terenie których znajdowały się szkoły osiągające niskie wyniki egzaminów zewnętrznych w celu omówienia podejmowanych przez LKO działań w ramach realizowanego programu oraz możliwości udzielenia dodatkowego wsparcia dla tych szkół przez samorządy.

Ponadto odbywały się spotkania rejonowe wizytatorów z dyrektorami szkół podstawowych dotyczące stopnia przygotowania uczniów klas VIII do egzaminu ósmoklasisty w 2023 r., a w przypadku szkół objętych PPEK, również stopnia realizacji tego programu. W ramach ww. spotkań przedstawiano wyniki diagnoz i egzaminów próbnych przeprowadzonych w szkołach w ramach przygotowania uczniów do egzaminów zewnętrznych, ustalano wnioski do dalszej pracy w stosunku do warsztatu pracy nauczyciela i pracy z uczniem, przedstawiano wnioski z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w ramach działań dotyczących poprawy efektywności kształcenia.

Przeanalizowane wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz opracowane wnioski i rekomendacje konieczne do uwzględnienia w nowym roku szkolnym zostały ujęte w *Sprawozdaniu z realizacji Programu działań LKO 2022/2023*, które zostało przedstawione dyrektorom szkół podstawowych województwa lubuskiego podczas sierpniowych porad.

³² Tematyka konferencji: przekazanie informacji o *Programie działań LKO* ukierunkowanych na podnoszenie efektów kształcenia w szkołach województwa lubuskiego; analiza wyników egzaminu pod kątem najczęściej pojawiających się błędów oraz rekomendacje do dalszej pracy szkół; stosowanie efektywnych metod pracy nauczycieli z wykorzystaniem analiz wyników egzaminu ósmoklasisty w kontekście budowy programów poprawy efektywności kształcenia.

2.7. Za lata szkolne objęte kontrolą Kurator opracował i terminowo przedstawił ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, tj. do 15 października danego roku szkolnego, wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym, zgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

W związku z problemami technicznymi związanymi z generowaniem raportów zbiorczych danych ze wspomagania szkół w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych, MEiN (pismem³³ z 12 października 2022 r.) zwróciło się z prośbą do wszystkich kuratorów o przesłanie ww. informacji w formie aneksu do sprawozdania we wskazanym terminie. Kuratorium przesłało aneks do sprawozdania w wyznaczonym terminie³⁴.

Dane przedstawione w sprawozdaniach oparte były na rzetelnych źródłach, tj. przede wszystkim w oparciu o wewnętrzne *analizy ilościowe przeprowadzonych kontroli, przewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego w poszczególnych okresach* – sporządzane dwukrotnie w danym roku szkolnym, a także o sprawozdania z pracy Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium.

Wśród wniosków z kontroli planowych przeprowadzonych w roku szkolnym 2021/2022 odnoszących się do szkół podstawowych Kurator wskazał na częsty brak określenia w IPET zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia form i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane. Wyniki kontroli LKO wykazały nieprawidłowości w organizacji nauczania dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i w związku z tym konieczność nadzoru nad prawidłowością realizacji takich zapisów.

Natomiast wśród wniosków wynikających z analizy wyników kontroli doraźnych wskazano na konieczność położenia nacisku na właściwe sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad dostosowaniem wymagań edukacyjnych dla uczniów, a także wzmocnienie nadzoru dyrektora nad przestrzeganiem przez nauczycieli zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznych.

W wyniku nadzoru pedagogicznego sprawowanego roku szkolnym 2022/2023 sformułowano w odniesieniu do szkół podstawowych wnioski, które dotyczyły:

a) z kontroli planowych – w szczególności:

- ✓ niewystarczającej liczby etatów zatrudnionych nauczycieli pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych oraz nieprawidłowości w ich zatrudnianiu,
- ✓ przyjmowania i wspomagania osób niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, które pobierały naukę w systemach oświaty innych państw i podlegają obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego oraz zbyt rzadkiej organizacji dla ww. uczniów dodatkowych zajęć wyrównawczych,
- ✓ braku organizacji przez niektóre szkoły dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego dla uczniów obywateli Ukrainy (uchodźców) w wymiarze wynikającym z przepisów prawa,

³³ Nr DKOPP-WNP.4092.33.2022.DB.

³⁴ Tj. pismem z 19 października 2022 r., które zostało wysłane 25 października 2022 r.

b) z kontroli podjętych w trybie działań doraźnych:

- ✓ oceny uczniów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, przekazywaniu uczniom informacji zwrotnej o postępach w nauce oraz nadzoru nauczycieli w zakresie właściwego przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów,
- ✓ niewystarczających działań w obszarze zapewnienia uczniom szeroko rozumianego bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego, podejmowania działań celem zapewnienia dzieciom, uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki,
- ✓ wzmocnieniu nadzoru nad przestrzeganiem przez nauczycieli zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznych, a także organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej stosownie do potrzeb i deficytów uczniów,
- ✓ organizacji dla nauczycieli porad, konferencji we współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, zgodnie z rozpoznanymi potrzebami szkół.

(akta kontroli str. 66-98, 335-429)

2.8. W kontrolowanym okresie przygotowywano w Kuratorium, a także zlecano dyrektorom szkół podstawowych wykonywanie analiz zawierających diagnozę przyczyn niskich wyników egzaminów ósmoklasisty w publicznych szkołach podstawowych, które były wykorzystywane do planowania i realizacji działań mających na celu podniesienie jakości nauczania i poprawy efektów kształcenia (w szczególności w ramach *Programu LKO 2018-2022* oraz *Programu działań LKO 2022/2023*, opisanych wyżej w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym).

Jako przykład miernika/wskaźnika, z którego korzystało Kuratorium przy ocenie skuteczności podejmowanych działań wskazać można wynik egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty wg skali staninowej – jako miara poprawy efektów kształcenia w szkołach podstawowych województwa lubuskiego, wpisanego w cel główny *Programu działań LKO 2022/2023*.

(akta kontroli str. 14-24, 99-104, 179-267)

Wyniki egzaminów ósmoklasisty³⁵ w sesji głównej w województwie lubuskim w latach 2020-2023 przedstawiały się następująco:

- a) z języka polskiego:
 - 56,4% – stanin 4 (w 2020 r.) przy 60% w kraju – stanin 5,
 - 63,1% – stanin 4 (w 2023 r.) przy 66% w kraju – stanin 5,
- b) z matematyki:
 - 41,9% – stanin 5 (w 2020 r.) przy 57% w kraju – stanin 7,
 - 48,2% – stanin 5 (w 2023 r.) przy 53% w kraju – stanin 5,
- c) z języka angielskiego:
 - 52,6% – stanin 5 (w 2020 r.) przy 54% w kraju – stanin 6,
 - 63,7% – stanin 5 (w 2023 r.) przy 66% w kraju – stanin 6,
- d) z języka niemieckiego:
 - 42,9% – stanin 5 (w 2020 r.) przy 46% w kraju – stanin 6,
 - 49,8% – stanin 5 (w 2023 r.) przy 53% w kraju – stanin 6.

Jak wynika z powyższego, a także z wniosków zawartych w sprawozdaniach z kolejnych edycji programów realizowanych przez LKO, porównując wyniki procentowe osiągnięte przez szkoły podstawowe województwa lubuskiego na egzaminie ósmoklasisty w latach 2020 oraz 2023 widoczny jest trend wzrostowy, tj. wzrost o: 6,7 p.p. z języka polskiego, 6,3 p.p. z matematyki, 11,1 p.p. z języka

³⁵ Źródło: www.cke.gov.pl

angielskiego oraz 6,9 p.p. z języka niemieckiego. Z analizy powyższych wyników według skali staninowej, zauważyć jednak należy, że wyniki egzaminu z języka polskiego utrzymały się w stanie niższym (4), natomiast z pozostałych przedmiotów – w stanie średnim (5).

Pomimo wdrażania przez Kuratora kolejnych edycji programów mających na celu poprawę efektów kształcenia w nadzorowanych szkołach podstawowych mierzonych wynikiem egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty, wyniki te, zarówno pod względem procentowym, jak i według skali staninowej, pozostawały poniżej średniej krajowej.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty plasowały województwo lubuskie w latach 2020-2023:

- z języka polskiego – na pozycjach: od 13. (w latach 2020 i 2023) do 14. (w latach 2021 i 2022),
- z matematyki – na pozycjach: od 14. (w roku 2021) do 16. (w latach 2022 i 2023),
- z języka angielskiego – na pozycjach: od 10. (w roku 2020) do 13. (w roku 2023).

W związku z powyższym, w podsumowaniu realizacji *Programu działań LKO 2022/2023*, sformułowano wniosek o jego kontynuacji w roku szkolnym 2023/2024, wobec szkół podstawowych, które osiągnęły niski wynik staninowy na egzaminie ósmoklasisty.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

IV. Wniosek

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wniosek

Niezwłoczne dostosowywanie planu nadzoru pedagogicznego do zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznych i poleceniach oraz podawanie do publicznej wiadomości.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 31 października 2023 r.

Kontroler

Andrzej Misa
główny specjalista k.p.

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Wicedyrektora
Włodzimierz Stobrawa

*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*